

Magyar Nemzet
2016. július 9

Brexit – az elfelejtett dimenzió

A globalizáció és a brit gazdasági expressz által hátrahagyott tömegek mondtak lesújtó véleményt

Dobozi István

Életkép egy északkelet-angliai kisvárosból: a hölgy is a gazdasági hinterland veszteséihez tartozik. Ahol az átlagos házár 282 ezer font alatt van, 79 százalékban a leave (távozás) mellett voksoltak.

Europress/AFP

Először a globális fölmelegedéssel foglalkozó parttalan vitákban éreztem ezt: hirtelen szinte mindenki szakértő lett. A Nagy-Britannia Európai Unióból való távozását június 23-án eldőntő népszavazásnál is mintha ez lenne a helyzet: napokon belül a nyájas olvasóra, médiafogyasztóra a vélemények kakofóniája zúdult minden irányból a miért kapcsán. Azért kihallható egy közös motívum a magyarázatok nagy hangzavarában: a populista és idegengyűlölő brit jobboldali elit csőbe húzta a tudatlan brit szavazókat. A közbeszédet már évek óta az európai projekt ellenfelei dominálják – folytatódik az érvelés. Jellemzően összegzi ezt a széles körben hangoztatott véleményt Bernard-Henri Lévy ismert francia filozófus és közíró: „A brexit nem a nép, hanem a populizmus győzelme. Nem a demokráciáé, hanem a demagógiáé. A jobbszél győzelme a jobbközép fölött, a radikális baloldalé a liberális fölött. A xenofóbia győzelme mindkét oldalon, a belső ellenséget kereső rögeszméé és a régen lappangó gyűlöleté a bevándorlókkal szemben.” (Egyáltalán nem tartom kizártnak azt, hogy ha a maradáspártiak ugyanolyan kis arányban – azaz kevesebb mint négy százalékkal – győztek volna, mint a kilépésre szavazók, akkor azt Lévy és elvbarátai nagy valószínűséggel a demokrácia és a kinyilvánított népakarat győzelmeként üdvözölték volna.)

Sok a csúsztatás

Ebben a magyarázatban több csúsztatás van. Kezdve mindjárt az idegengyűlölet és a bevándorlás értelmetlen összemosisásával. Saját és családja személyes gazdasági biztonsága miatt aggódó emberek miért ne ellenezhetnék az általuk túlzottnak tűnő és elszabadulni látszó munkaerő-beáramlást anélkül, hogy betegesen idegenkednének a külföldiektől? A másik hamis és elitista felhangokat hordozó beállítás: a szélesebb néptömegek könnyen befolyásolható tudatlanokként való kezelése. „Hamis tudatuk” van, csak a valóság árnyképeit látják. A szegény, tájékozatlan tömegek mindig könnyű prédái a demagógoknak és a célzott választási marketingkampányoknak – szól az érvelés. Főként akkor, ha a referendum nem a remélt politikai vagy ideológiai győzelmet hozza. Minden más esetben a népakarat, a rögválóság diadalmaskodik. Ez korántsem új megközelítés. A maga idejében Marx az utca emberének ilyen kedvezőtlen színben való beállítását szellemesen így cáfolta: bár a piaci kofa nem a politikai gazdaságtan tudósa, azért tendenciaszerűen mégis a saját gazdasági érdekének megfelelően cselekszik.

Terméketlen és elvont viták folytatása helyett nézzük meg inkább, mi van a valóságban, hagyván beszélni a választási tényeket. Meggyőződésem, hogy kevés liberális megfigyelő vette a fáradságot a gazdagon rendelkezésre álló szociológiai háttér adatok szisztematikus tanulmányozásához.

Feltűnő törésvonal

A brexit nagyon is élesen a felszínre hozta a brit társadalom törésvonalait, amelyekről némely időszakban politikai okokból nem nagyon illett beszélni. A munkáspárti Tony Blair még a 90-es évek végén meghirdette a stakeholder society (érdekeltek társadalma) vízióját, amelyben a gazdaság meritokratikus elvekre épül, mindenki tevékeny, érdekelt és hozzájáruló résztvevő, és amely „nem a kevesek, hanem a sokak javára működik.” E társadalom visszapillantó tükrében a klasszikus osztálykülönbségek szinte már az eltűnés határáig elvékonyodnak. Hiába volt azonban Blair szokatlanul hosszú ideig – egy teljes évtizedig – miniszterelnök, a nagyobb társadalmi egyenlőség felé mutató víziójából semmi nem valósult meg. Az égvilágon semmi.

Ahogy a jövedelemegyenlőtlenséggel foglalkozó komoly empirikus irodalom – Thomas Piketty, Branko Milanovic, Peter Lindert és Jeffrey Williamson – egymással összecsengően kimutatta, az utóbbi három évtizedben a nehézsúlyú nyugati gazdaságok közül Nagy-Britanniában nőttek a leggyorsabban a jövedelemaránytalanságok, még Amerikát is megelőzve. A szigetország lakosságának megdöbbentően magas hányada – 5 százaléka – tartozik az úgynevezett globális plutokráciához, amely a világnépesség leggazdagabb 1 százalékát alkotja. Ez az arány két és félszer magasabb, mint az egyötöddel nagyobb lélekszámú Németországban. Az is kimutatható, hogy a brit plutokraták többsége Londonban és annak környéken él, mértéktelenül nagy hasznot húzva a globalizációból, amely magával hozta a gazdaságok – sokak szerint (általam is) perverznek tartott – spekulatív túlmonetarizálódását (angol közgazdasági műszóval: „over-financialization”), a „kaszinósodást.” Ez csupán egy rendkívül szűk csoport (közte a londoni City európai és globális pénzközpontja) számára biztosít csillagászati járadékjövödelmeket a kormány tudtával és támogató közreműködésével.

Fokozódnak a különbségek

A regionális konvergenciával kecsegtető EU azonban – a széles körű várakozásokkal ellentétben – csak tovább fokozta a jövedelem differenciálódást mind a tagországok között (centrum kontra periféria), mind az országokon belül, így Britanniában is. Tegyük azonban gyorsan hozzá, hogy a globalizáció és az EU elvileg – azaz alapvető gazdasági hatásaikat tekintve – nem képeznek elválasztható folyamatokat. Az EU-n belüli regionális integráció a globalizáció egyik alrendszeré. Talán a legfontosabb alrendszeré. Sehol máshol nincs ilyen hatalmas, 500 millió jó vásárlóerejű fogyasztóból álló integrált regionális nemzetközi piac, amely egyben gazdasági unió is közös politikai és pénzügyi intézményekkel, valamint egységes valutával.

Ennek a háttérnek a tudatában nem lehet köntörfalazni: június 23-án lázadással fölérő akciójukkal a globalizáció és a brit gazdasági expressz által hátrahagyott, a jövőjükért aggódó hátszobai tömegek mondtak lesújtó véleményt. Brüsszelről és London politikai-üzleti elitjéről egyaránt. Kérdések sorjázna a döntéssel kapcsolatban: befolyásolta a brit szavazók véleményét a bevándorlás, amely tavaly – közel félmillió szinten – csúcsot döntött Britanniában? Igen. Bekalkulálták szavazatukba a britek az éveken belül érkező, kiszámíthatatlan hatású török munkaerő-cunamit is? Bevallottan igen. Különbséget tudtak tenni az unión belüli törvényes munkaerőmozgás és az ellenőrizetlenné váló külső migránshullámok között, amelyre a calais-i „menekültzsungel” napi szinten emlékezteti a polgárokat? Aligha. Bízna abban, hogy Angela Merkel német kancellár és az általa mozgatott Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke megnyugtató, távlatos megoldást tud találni a migránsválságra – a jelenlegire és a jövőbelire egyaránt? Nem.

Rejtett valóság

De nézzük közelebbről, hogy a választás részletes háttéradatai milyen mögöttes társadalmi valóságot fednek föl a brexit mélyebb mozgatórugóiról. Ez az a lépés, amelyre láthatón kevés liberális megfigyelő szánta rá magát, hiszen a választ jószerevével borítékolták. Ha például Bernard-Henri Lévy látta volna ezeket a számokat, talán nem szaladt volna el vele a ló a fenti idézetben. A sok szempontból erősen differenciált szavazási háttér adatok Nagy-Britannia megdöbbentően mély társadalmi osztálymegosztottságáról tanúskodnak. Néhány korántsem

kimazsolázott, fontos szám jól megvilágítja ezt. A feldolgozóipari dominanciájú választói körzetekben – ahol az állásbiztonság és a bérszínvonal a legnagyobb veszélynek van kitéve, többek között a bevándorlás miatt – a szavazók 86 százaléka voksolt a kilépésre. Ott, ahol a feldolgozóipar kevésbé jelentős, az arány csupán 42 százalék volt. Azokban a régiókban, ahol az átlagos házár 282 ezer font alatt van, 79 százalékban a leave (távozás) nyert, szemben az átlagár fölötti szavazók 28 százalékaival, akik a remainre (maradás) adták le a voksukat. Figyeljünk az átlagkeresetre, amelynél kevés alkalmasabb gazdasági mutató határozza meg a társadalmi hierarchiában elfoglalt helyet: az alacsony keresetűek (23 ezer fontnál kisebb évi fizetés) 77 százaléka akarta a brexitet, éles ellentétben a magasabb jövedelműek 35 százalékaival. Végezetül talán mindennél többet mond az, hogy az európai integráció fő nyertesének számító London és környéke toronymagasan a maradásra szavazott, ellentétben a gazdasági hinterlandok veszteseivel, akiknek jelentős többsége az EU-ból való kiválás mellett volt.

E vaskos tények azt igazolják, hogy a brit szavazók nem voltak megtévesztett, manipulált „politikai bunkók”, korántsem tekinthetők egyszerű bábfiguráknak. Nagyon is tudatában voltak a brexit tétjének és saját érdekeiknek. Ezért is válthat ki a brexit regionális dominóhatást, ha az Európai Unió vezetői nem tanulnak nagyon gyorsan a keserű brit leckéből. A brexit után az EU-üzlet nem folytatódhat zavartalanul.

A szerző főtanácsadó, a Világbank volt vezető közgazdásza

@2016 Magyar Nemzet